

X

Bizalmatokból a CSEMADOK örökös díszelnöke lettem.³⁷⁶ Az „örökös” szó magához vonzza az „örökség” fogalmat. Én már nem sokáig leszek veletek, köztetek; arra kell gondolnom, mi lesz velem, mi jön utánam, mi lesz velünk, mi lesz veletek szlovákiai magyarok?! A folyamatosság az életünk és ennek nem szabad megszakadni. Veletek akarok lenni és maradni.

Életművem – a vox humana „stószí mértékét”, fenntartását, folyamatosságát – Rátok testálom, ahogy vagyonomat, materiális és szellemi hagyatékomat végrendeletileg is a CSEMADOK-ra hagytam.

Legyünk és maradjunk méltók egymáshoz: magyarságunkhoz, internacionalizmusunkhoz, a szocialista humanizmushoz, szlovákiai küldetésünkhöz: a vox humanához!

Š t ó s, 1969. október 5.

Fábry Zoltán

FKI, Csemadok irattára, KB-VII-1, géppel írt másolat

106

Pozsony, 1969. október 20. Jegyzőkönyv az SZNT Nemzetiségi Bizottságának üléséről, amely Dobos László beszámolóját követően határozatban állt ki amellett, hogy a politikai szervek minél előbb megtárgyalják a nemzetiségi törvények politikai irányelveinek tervezetét (részlet).

Z á p i s n i c a

zo schôdze Výboru SNR pre otázky národností dňa 20. X. 1969
v Bratislave, Októbrové nám. 12

[...] ³⁷⁷

5. K ďalším bodom programu, na návrh niektorých s. poslancov, predseda Výboru spojil problematiku do spoločného bodu pre ich náväznosť a požiadal s. ministra Dobosa³⁷⁸ o podanie správy a zdôvodnenie predložených návrhov, vypracovaných Radou pre národnosti pri vláde SSR.

S. minister uviedol, že sa jedná o náročnú a veľmi citlivú záležitosť, objasnil jej prípravu a hlavné politické zásady návrhu zákona o postavení národností v SSR.

376 Fábry Zoltánt a Csemadok 1949. március 5-i alakuló közgyűlése választotta meg a szervezet örökös díszelnökévé.

377 A kihagyott rész az 1970. évi költségvetéssel foglalkozik.

378 Az eredeti dokumentumban: Doboša. Dobos László tárca nélküli miniszterről van szó.

Po zahájení rozpravy k predloženým písomným návrhom vystúpenia s. poslancov charakterizovala polarita, živosť a náročnosť na uvážení a presnú štylizáciu materiálov, ktoré boli predložené.

S. poslanec Ferencei³⁷⁹ hovoril o problematike národností v okrese Dun. Streda, poukázal na to, že národnosti nežijú „vedľa seba“, ale spolu. Podtrhol význam zblížovania národností, na citlivý prístup a nebezpečie, ktoré by mohlo vzniknúť z nacionalisticky poňatého postoja pri praktickej aplikácii. Podčiarkol kritéria z hľadiska ľudskej hodnoty, kvalifikácie a schopnosti pri výbere ľudí v zastupiteľských orgánoch. Žiadal ozrejmiť a zdôrazniť problematiku komisií. Upozornil na to, aby sa národnostná problematika nedostala na platformu „riešenie“ prípadu s. Knížku na východe republiky.

Žiadal zásadný stranícky prístup pri riešení a presnú formuláciu.

S. Dr. Žákovič³⁸⁰ podotkol, že sa hovorilo o I. variante, no nie sú známe ďalšie varianty návrhov. Pripomenul prejednanie politických zásad na straníckych orgánoch a navrhol splnomocniť predsedu Výboru s. Fábryho a ministra s. Dobosa na prejednanie predložených materiálov.

S. Ing. Cserge³⁸¹ sa prihovril za podporu riešenia národ. problematiky, najmä preto, že tieto veci sú už dané z ústav. zákona č. 144/1968 Zb. o postavení národností. Poukázal na nedostatok zdravotných sestier, ktoré nemôžu sa dohovoriť v jazyku národností v nemocniciach s chorými, najmä prestárlymi ľuďmi a o problematike národnostného školstva. Vo svojom obsiahlom príspevku, posl. s. Šimegová³⁸² poukázala na nebezpečenstvá treníc a nešvárov, ktoré by mohli vziť z nesprávneho chápania alebo riešenia národnostnej problematiky. Zdôraznila, že ide o hlavný cieľ, budovať socialistickú republiku a že riešenie národnostnej problematiky je vysoko politický aspekt. Upozornila na ohlasy zdola, že môžu vzniknúť trenice, napr. pri vytváraní komisií pri ONV. Poukázala na rečové ťažkosti pri uplatnení sa v iných oblastiach ČSSR učňovského dorastu a stredoškolsky kvalifikovaných kádrov, príslušníkov národností. Zároveň žiadala vyvarovať sa diferenciácií, z hľadiska nacionálneho a o riešenie principiálne, komunistické.

S. Dupej³⁸³ upriamil pozornosť s. poslancov na skutočnosť, že sa nediskutuje ešte o konkrétnom zákone, ale o politických zásadách a ich najoptimálnejšej formulácii. Škoda, že tieto zásady [ešte]³⁸⁴ nie sú schválené, pretože mnohé otvorené otázky by boli už zbytočné. Prihovril sa preto, aby sa Výbor uzniesol uložiť s. ministromi Dobosovi a predsedovi s. Fábrymu urýchliť prejednanie a schválenie politických zásad návrhu zákona o postavení národností v SSR. Poukázal aj na rozdielnosť medzi ukrajinskou (rusínskou) a maďarskou národnostnou menšinou, čo do obťažnosti, resp. ovládania úradného jazyka slovenského, čo stavia problematiku do rozličných pozícií. Prihovril sa za návrh s. Ferenceiho, aby sa ľudia vybrali podľa schopností, ďalej, aby sa na materiáloch pracovalo veľmi uvážlivo a premyslene. Záverom svojho vystúpenia pripomenul, že i pripravený zákon bude môcť veci riešiť v ich základoch, ale dopracúvať a uviesť do života našich národov ich budeme musieť sami.

379 Štefan Ferencei.

380 Michal Žákovič.

381 Cserge Károly.

382 Františka Šimegová.

383 Peter Dupej.

384 Az eredeti dokumentumban, valószerűleg tévesen az *úž* (már) szó szerepel.

S. poslanec Retkes³⁸⁵ hovoril o spolupatričnosti národ. menších k tejto republike, čo neraz sa dokázalo či už v politickej, či v občianskej spolupatričnosti, najmä v poľnohospodárskej politike, pokiaľ má na mysli južnú časť SSR. Poukázal na nedostatok kádrov, najmä vysokoškolsky vzdelaných a problémy stredného národného školstva. Záverom pripomenul, že obdobne ako s. Ferencei, aj on sa prihovára ako komunista za riešenie tejto problematiky zákonnými formami.

Súdruh Fábry zaujal vo svojom vystúpení principiálne stanovisko a zargumentoval zásady leninskej národnostnej politiky. Zdôraznil, že je v záujme socialistického štátu, neponechať národnostnú problematiku živelnosti, ale navrhovať naším politickým a štátnym orgánom najpriateľnejšie riešenie. Tento problém namiesto nás nik nevyrieši, sami musíme hľadať formy riešenia a ich realizácie. Poukázal na poučenie z histórie našich národov, najmä na jednotnosť ich robotníckej triedy bez rozdielu, či to je Slovák – Maďar – Ukrajinec. Zákon o postavení národností by mal vyriešiť i niektoré negatívne javy a pozostatky minulosti a zblížiť naše národy v záujme budovania socializmu v našej vlasti.

Vystúpenie podpredsedu SNR s. Dr. Szabu³⁸⁶ vneslo do rokovania pečať rozvážneho, kľudného a objektívneho – štátnického riešenia nastolených problémov. Pripomenul s. poslancom kvalitatívny rozdiel riešenia národnostnej otázky ešte v nedávnej histórii, kedy zdravé sily národa boli označené za buržoázných nacionalistov. Pripomenul koľko úsillia a prebojovania bolo napr. treba pri zrovnoprávnení oboch národov čsl. federácii. Poukázal na to, že niet iného cieľa ako budovať socializmus v našej vlasti a pokiaľ sa ojedinele dôvodí vyvolávaním treníc Maďari - Slováci, resp. izoláciou národností, sú to ojedinelosti, a práve naopak, drvivá väčšina našich národov a národností má spoločný cieľ. Súhlasil s požiadavkou citlivého prístupovania k tejto problematike a nutnosťou presnej formulácie normotvorných aktov, avšak pokiaľ videl predložené materiály, keby bol zbadal čo len jedinú vetu, ktorá by rozoštvávala národnosti medzi sebou, bol by prvým, čo by sa proti týmto materiálom ohradil. Zdôraznil, že aj najpálčivejšie otázky treba „dať na stôl“ a riešiť ich a nie ponechať živelnému vývoju, tak ako to zdôraznil aj s. Fábry. Záverom zdôraznil, že aj polarizácia názorov, aj táto hutná diskusia pomôže s. ministromi a vláde SSR nájsť najvhodnejšie formulácie návrhov a pri prerokovaní s našimi politickými orgánmi sa pre riešenie národnostnej problematiky určite nájdu najsprávnejšie východiská a postup. Vyslovil presvedčenie, že iba pri takomto riešení sa eliminujú triedne a pravicovo-nepriateľské sily, ktoré hľadajú každú možnosť pre svoje nekalé ciele, pre znemožňovanie spolunažívania národov, aby podkopávali tak socializmus u nás.

S. minister Dobos poďakoval sa s. poslancom za námety a vecne-objektívny prístup, a pripomenul, že materiály sa predložili z viacerou príčin. Už aj preto, že nik nechce niečo robiť „za chrptom“ druhého, že so záležitosťami sa otvorene vychádza, ďalej, že ako Rada, tak aj vláda by radi uvítali, keby Výbor SNR pre otázky národností bol spolutvorcom návrhu zákona o postavení národností v SSR. Ďalej pripomenul, že ak budú veci dostatočne vyjasnené, chcú ísť ďalej, zvolať predsedov ONV a aj za ich účasti veci riešiť. Vyslovil presvedčenie, že všetci prístupujú k týmto otázkam svedomito, objektívne a v záujme našej socialistickej vlasti.

Po ukončení rozpravy s. predsedom Výboru, bolo prijaté jednohlasne toto

385 Retkes Lajos (az eredeti dokumentumban: Retkeš).

386 Szabó Rezső van szó.

u z n e s e n i e

Výbor SNR pre otázky národností vypočul informáciu ministra SSR s. Ladislava Dobosa o príprave návrhov zákonov na vykonanie ústavného zákona zo dňa 27. X. 1968, č. 144/1968 Zb. o postavení národností v Československej socialistickej republike a

1. zisťuje,

že príprava zákonov, ktorým sa má konkretizovať/realizovať ústavný zákon zo dňa 27. X. 1968, č. 144/1968 Zb. je v prípravnom štádiu a problémy vyskytujúce sa v súčasnom živote občanov z hľadiska národnostného treba neodkladne riešiť;

2. doporučuje

s. Dobosovi, ministromi SSR, aby na politických orgánoch prejednal návrh politických zásad a aby urýchlene, najneskoršie začiatkom roku 1970 zabezpečil prípravu návrhu zákonov, ktorými sa má realizovať ústavný zákon číslo 144/1968 Zb., ktoré už mali byť prerokované podľa pracovného plánu SNR na rok 1969;

3. ukladá

s. Štefanovi Fábrymu, predsedovi Výboru SNR pre otázky národností, prerokovať s predsedom vlády SSR³⁸⁷ termín predloženia vládnych návrhov zákonov plenárnemu zasadnutiu SNR.

Vykonajú: Štefan Fábry a Ladislav Dobos

[...] ³⁸⁸

FKI, Nemzetiségi Tanács, SZNT 1968–1970, géppel írt másolat

Összefoglalás: A nemzeti Bizottság elnökének felkérésére Dobos László miniszter beszámolt a nemzetiségi törvények politikai irányelveinek a Nemzetiségi Tanács által kidolgozott tervezetéről. Az ezt követő vita során a felszólalók a tervezet egyes kitételeivel, ill. a nemzetiségi kérdéssel kapcsolatban mondták el észrevételeiket, miközben többen felhívták a figyelmet a kérdés kényes természetére. Peter Dupej sajnálatát fejezte ki amiatt, hogy az irányelvek még nincsenek jóváhagyva, s fontosnak tartotta, hogy a bizottság bízta meg Dobos Lászlót és Fábry Istvánt, hogy járjanak közben a politikai irányelvek mielőbbi megtárgyalása és elfogadása érdekében. Szabó Rezső egyetértett az érzékeny hozzáállás szükségességével, de biztosította a jelenlévőket, hogy a tervezetben nincs egyetlen olyan kitétel sem, amely nemzetiségi ellentéteket szíthatna. A Nemzetiségi Bizottság határozata megbízta Dobos Lászlót, hogy a politikai szerekben tárgyalja meg a politikai irányelvek tervezetét, s legkésőbb 1970 elejére biztosítsa a nemzetiségi törvények javaslatának elkészítését; Fábry Istvánnak pedig feladatul adta, hogy a szlovák kormány elnökével egyeztesse a törvényjavaslatok parlament elé terjesztésének időpontját.

387 A szlovák miniszterelnök Peter Colotka volt.

388 A kihagyott rész szervezési kérdésekkel foglalkozik.

Pozsony, 1969. november 4. Az SZLKP KB Elnökségének határozata, amely a Matica slovenská augusztusi közgyűlése kapcsán kimondja a Matica és a nemzetiségi kulturális szövetségek tevékenységét értékelő jelentések elkészítésének és vezetőségük személyi összetétele felülvizsgálásának szükségességét.

U z n e s e n i e
z 51. schôdze p r e d s e d n í c t v a ÚV KSS 4. 11. 1969

k bodu 3.) Informácie o rokovaní valného zhromaždenia Matice slovenskej v Martine v dňoch 1-2. 8. 1969
(s. P e z l á r)³⁸⁹

U z n e s e n i e :

P r e d s e d n í c t v o ÚV KSS u k l a d á

1. komunistom pracujúcim vo vedení národno-kultúrnych organizácií, aby zabezpečili rozpracovanie májového a septembrového pléna ÚV KSČS a októbrového pléna ÚV KSS³⁹⁰ na podmienky svojich organizácií;

2. komunistom, pracujúcim vo vedení národno-kultúrnych organizácií, aby rozpracovali komplex opatrení, smerujúcich k rozhodnému boju proti pravicovým antisocialistickým silám;

3. komunistom, pracujúcim vo vedení Matice slovenskej, aby preskúmali z hľadiska uznesení vyššie uvedených plenárnych zasadnutí ÚV KSČS a ÚV KSS všetky dokumenty, ktoré MS prijala v 1968 roku a zaujala k nim verejné stanovisko;

4. komunistom, pracujúcim v národno-kultúrnych organizáciách okamžite zastaviť vzájomný boj týchto organizácií na stránkach tlače a prehĺbiť vzájomnú spoluprácu; odmieta akékoľvek pokusy národno-kultúrnych organizácií preberať funkcie štátnej správy v riadení verejno-kultúrnej a osvetovej činnosti; Predsedníctvo zdôrazňuje, že prvoradou úlohou národno-kultúrnych organizácií je výchova ich členstva a obyvateľstva v duchu socialistického povedomia, predovšetkým v duchu proletárskeho internacionalizmu;

5. komunistom, pracujúcim vo vedení národno-kultúrnych organizácií a s. G r i e š o v i zhodnotiť prácu časopisov nimi vydávaných z hľadiska plnenia záverov vyššie uvedených plenárnych zasadnutí;

6. s. V á l k o v i a s. Ľ a ť k é m u preveriť činnosť aparátu národno-kultúrnych organizácií z hľadiska jeho kádrového zloženia, zhodnotiť činnosť vedúcich pracovníkov aparátu národno-kultúrnych organizácií podľa ich politických postojov pri realizácii úloh

389 A Matica slovenská közgyűléséről szóló jelentés és a határozati javaslat előterjesztője Ludovít Pezlár, az SZLKP KB titkára volt.

390 A CSKP KB 1969. május 29-30-i ülése elfogadta a közélet „normalizálásának” főbb irányelveit, a CSKP KB szeptember 25–27-i és az SZLKP KB október 2-i ülése pedig az 1968-as párthatározatok érvénytelenítéséről és a „jobboldali opportunizmus fő képviselőinek” a pártból való kizárásáról határozott.